

בדיקת, ביעור, ביטול ומכירת חמץ

שוע"ר סי' תלא

ג אבל חכמים גזרו שאין ביטול והפקר מועיל כלום לחמץ ... אלא הוא צריך לחפש אחריו במחבואות ובחורים.

ד ומפני ב' דברים נזקקו חכמים לכך, הא' לפי שהביטול וההפקר תלוי במחשבתו של אדם שיפקירונו בלב שלם ויוציאונו מלבנו לגמרי, ולפי שאין דעת כל בני אדם שוין ואפשר מי שיקל בדבר ולא יפקירונו בלב שלם ולא יוציאונו מלבנו לגמרי, לפיכך גזרו שאין ביטול והפקר מועיל כלום עד שיוציא את החמץ מכל גבולו (עיין סי' תמ"ה). הב' לפי שהאדם רגיל בכל השנה בחמץ, ומחמת רגילותו קרוב הוא לשכחה, שישכח את איסורו ויאכל ממנו אם יהיה מונח בגבולו בפסח, לפיכך הצריכו לחפש אחריו ולבדוק ולהוציאו מכל גבולו קודם שיגיע זמן איסור אכילתו.

שוע"ר סי' תלב

י דכיון שבדיקת חמץ אינו אלא מדברי סופרים שמן התורה די בביטול בלבד ... לפיכך האמינום חכמים.

שוע"ר סי' תלג

יב מן התורה כשמבטל את החמץ ומפקירו קודם זמן איסורו דיו, ואם אינו רוצה לבטלו ולהפקירו חייב הוא לבדוק ולחפש אחריו מן התורה כשיגיע זמן איסורו ולבערו מן העולם לגמרי, וכשהוא עושה כך אם בתוך הפסח מצא כזית חמץ בביתו שלא מצא בבדיקתו לא עבר עליו למפרע בבל יראה ובל ימצא שהרי אנוס הוא כיון שבדק כדינו. ואינו חייב לבדוק מן התורה אלא במקומות שרגיל להשתמש בהן חמץ כל השנה בתדירות.

קו"א שם ס"ק ג

מיהו מאי דמשמע שם מהמ"א לדעת הרמב"ם והרא"ש דאף בבית שאינו בדוק אינו עובר למפרע על חמץ שמצא בתוכו, ואין צריך לומר אם עדיין לא מצאו שאינו עובר עליו אף אם ישנו שם, כיון שאינו ידוע לו היכן הוא לא קרינן ביה לא ימצא, וכמ"ש התוספות ריש פרק כל שעה, לא קיימא לן הכי ... וכן הוא בגמרא בהדיא עיי"ש.

שוע"ר סי' תלד

ו ואחר הבדיקה מיד יבטל כל חמץ שיש בכל גבולו שלא מצאו בבדיקה, וביטול זה תקנת חכמים היא. ולמה תקנהו חכמים ... לפי שחששו שמא נשארה גלוסקא יפה של חמץ באחד מן הזויות ... שמא ישהה מעט קודם שיתעסק בביעור, ועל שהייה זו עובר בבל יראה ובל ימצא

יא ולפי שיש לחוש שמא נתגלגל כזית מחמץ זה ... לפיכך נכון הדבר שבשעה שהוא מבער מן ביתו את החמץ ששייר למאכלו יחזור ויבטל פעם שנית כל חמץ שיש ברשותו.

שוע"ר סי' תמה

ז ישראל שיש לו חמץ הרבה בערב פסח ורוצה למכרו לנכרי המכירו ומיודעו או ליתנו לו במתנה, אע"פ שהוא יודע בהנכרי שלא יגע בחמצו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ואז יחזירונו לו, הרי זה מותר, דכיון שאם לא היה הנכרי רוצה להחזירו לו לא היה יכול לתבוע ממנו בדין שיחזירונו לו ... נמצא שכל ימי הפסח החמץ קנוי להנכרי בקנין גמור, ואחר הפסח שהוא מחזירו לו מתנה הוא שהוא נותן לו.

פסקי הסדור – הלכות מכירת חמץ

והנה עיקר דין מכירת חמץ לנכרי ודעתו שיחזירונו לו לאחר הפסח המוזכר בדברי הראשונים ז"ל והתוספתא דפסחים והירושלמי הוא במוכר במעות מזומנים ולא בהקפה, וחדשים מקרוב באו לתקן לכתוב והמותר זקפתי עליו במלוה כו'. וגם זה אינו מועיל לפי דעת גדולי הראשונים ז"ל, וכנראה בעליל ממ"ש בזה גדולי האחרונים מהרא"י ז"ל בתרומת הדשן, שלא מצא תקנה למכור בהקפה ולזקוף עליו במלוה עיי"ש, ולזאת אין תקנה אחרת למכור בהקפה אלא להיות יד ישראל אחר באמצע, שלא יהיה להישראל בעל החמץ שום עסק בעולם עם הנכרי הקונה החמץ, ולא יהיה הנכרי נשאר חייב כלום לבעל החמץ אלא לישראל אחר שלא היה החמץ שלו עדיין מעולם, וגם החוב שנתחייב לו הנכרי הזמן פירעון הוא לאחר הפסח, כפי המבואר בנוסח זה השלוח אליכם.